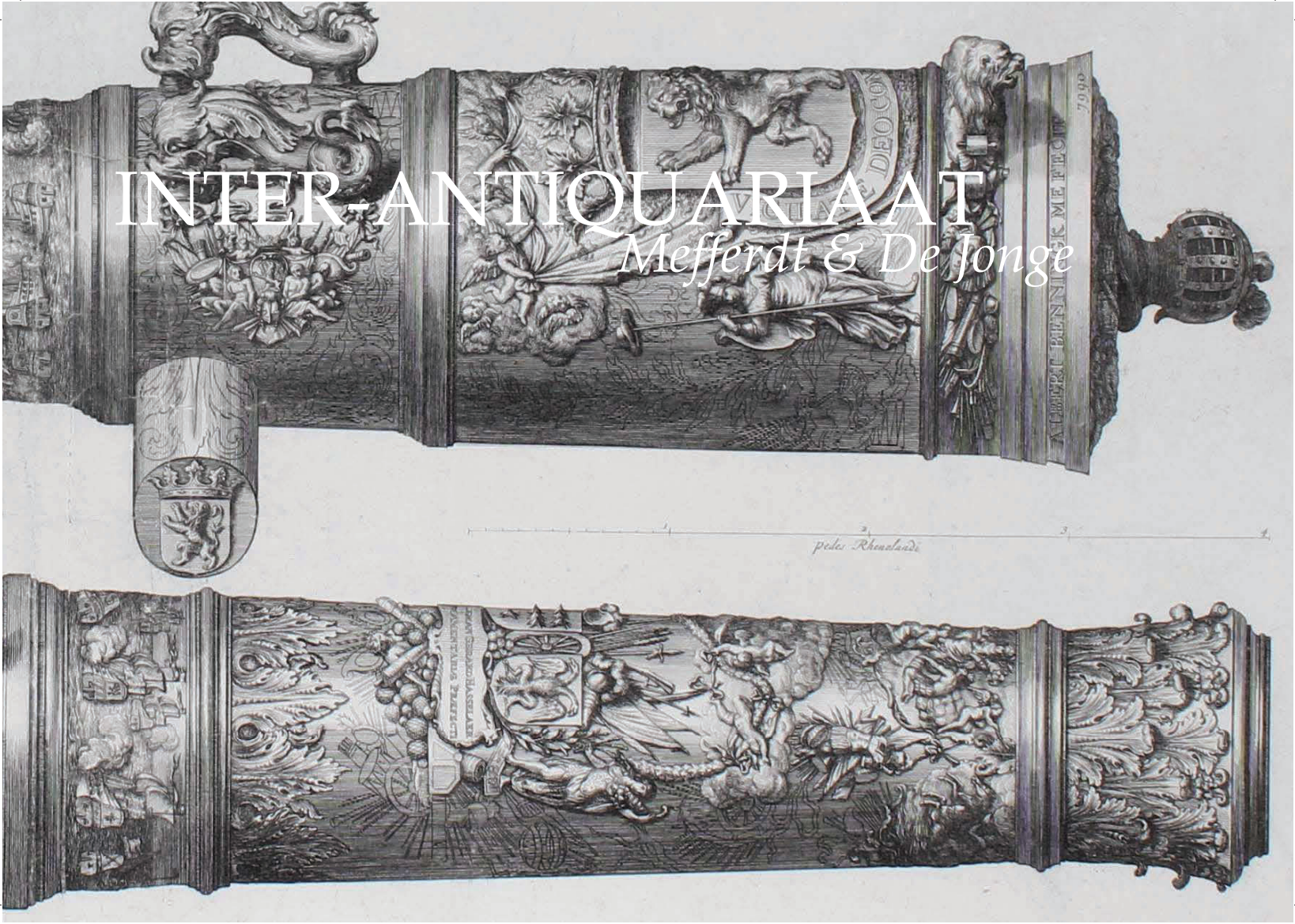

INTER-ANTIQUARIAAT

Mefferdt & De Jonge

Deze catalogus is verschenen in het kader van PAN Amsterdam, beurs voor kunst, antiek & design 18 t/m 25 november 2018.

Inter-Antiquariaat Mefferdt & De Jonge
Bernard Zweerskade 18
1077 TZ Amsterdam
T: 020 - 664 08 41
M: 06 - 53 73 74 22
E: interantiquariaat@chello.nl
www.inter-antiquariaat.nl
facebook.com/MefferdtDeJonge

"Afbeelding van de Belegering der stad Haarlem door don Frederico de Toledo, zoon van den Hertog van Alva in de jaare 1572 en 1573, te zien aan de noordzyde der stad, van het Huys ter Kleef (zynde het hoofd quartier) over het Leprooshuys op de Halve Maan, agter de Bres, in de stads muuren, en de schansen der Spanjaarden, in die tijd naar het leven getekent (...)."

Kopergravure op 3 gemonteerde bladen vervaardigd door **Hendrik Spilman** in 1747 naar een tekening toegeschreven aan Thomas Thomasz, uitgegeven te Haarlem door Bernardus Kleynhens. Afm. ca. 73 x 149 cm.

We kijken op de prent naar het zuiden. Afgebeeld is een moment uit het Beleg van Haarlem door de Spanjaarden met op de voorgrond rechts het Huis ter Kleef, dat het hoofdkwartier was van de Spaanse belegeraars. Links zien we de tenten van de zgn. 'soetelaars' [marketentsters verkochten drank, voedsel en kleine benodigdheden aan de soldaten] en het Regulierenklooster. Op de achtergrond de stad Haarlem met de belangrijkste hogere bebouwing. Het hoogste punt is de Grote of St.-Bavokerk, rechts van het midden.

Het Beleg van Haarlem begon 3 december 1572 met een brief van stadhouder Bossu en Fadrique Álvarez de Toledo (beter bekend als Don Frederik), zoon van de geveesde hertog van Alva, aan de bevolking van Haarlem met het verzoek zich over te geven. Op de weigering volgde een ruim zeven maanden durende belegering die eindigde op 12 juli 1573 toen de stad zich overgaf, waarna meer dan tweeduizend soldaten en burgers werden geëxecuteerd. Het beleg geldt als een van de meest beruchte gebeurtenissen uit de Tachtigjarige Oorlog.

De bres in de stadsmuur waar in de titel van de prent sprake is, was veroorzaakt door het leger van Don Frederik dat systematisch bezig was de muren met kanonnenvuur en ondergraving te doen vallen. De Haarlemmers van hun kant probeerden zo goed en zo kwaad als dat ging de muren te herstellen door binnen de muren schansen op te richten en de ter ondermijning van de muren gegraven gangen in te laten storten.

1 – BELEGERING VAN HAARLEM

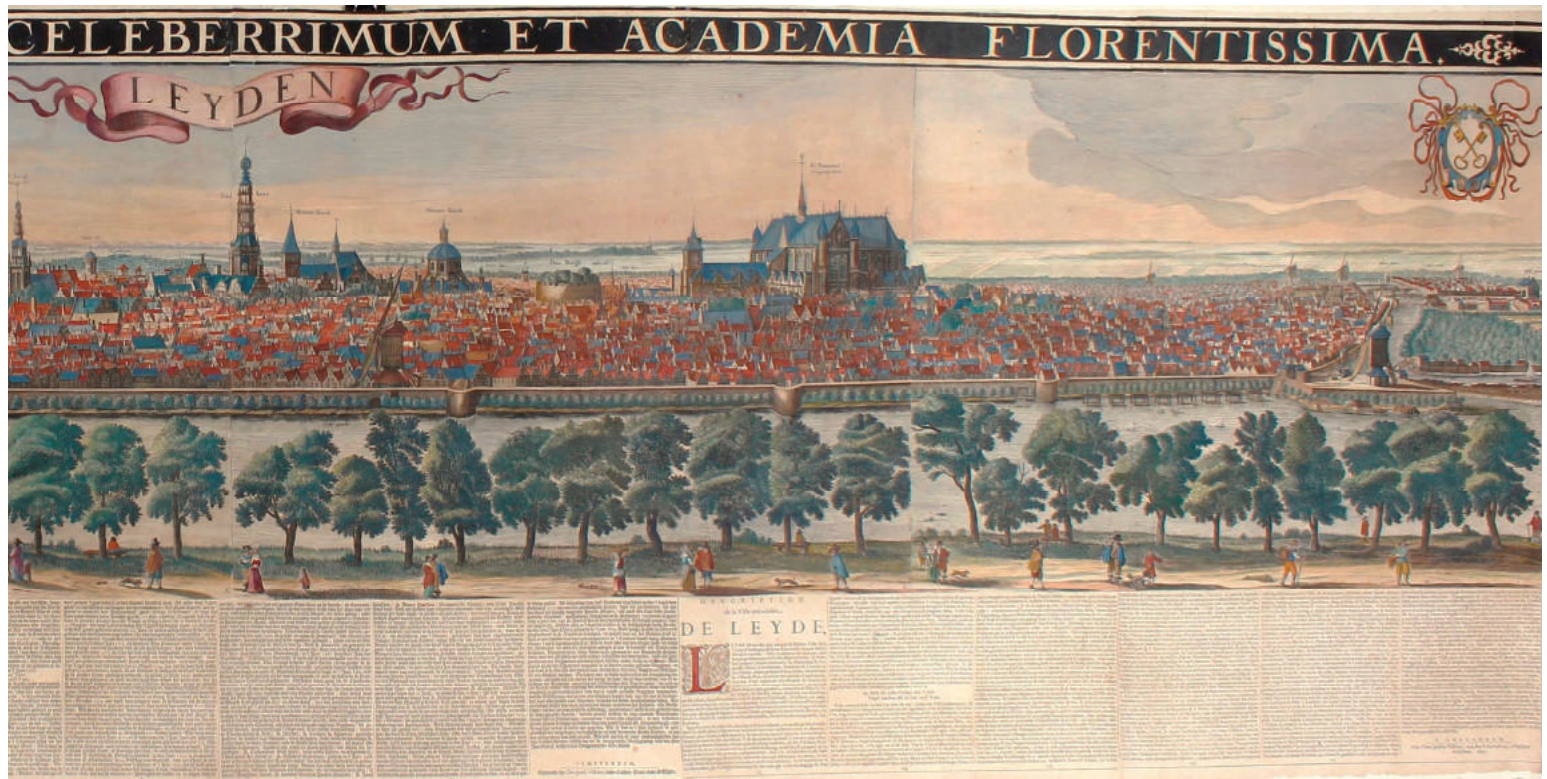
“Lugdunum Batavorum Hollandiae Celeberrimum Et Academia Florentissima”. Kopergravure vervaardigd in 1647 door **Jacob Salomonsz Savary** (1617-1666) naar het ontwerp van **Claude Rivet** uit 1640, op 4 gemonteerde bladen, met daarboven de titel in houtsnede op 6 stroken. Onderaan in 18 kolommen op 6 bladen een *“Beschrijvinghe der wijt vermaarden Stadt Leyden”* in het Latijn, Nederlands en Frans. Uitgegeven door **Claes Jansz. Visscher** in 1650. In de tijd met de hand gekleurd, met latere toevoegingen. Afm. (prent): 59 x 212 cm., lijst: 83 x 240 cm.

In de tijd dat Joan Blaeu zijn stedenatlas omstreeks het einde van de tachtigjarige oorlog liet verschijnen, is er een aangezicht van Leiden vanuit het zuiden vervaardigd in vier grote bladen.

De gravure wordt linksonder opgedragen aan de bestuurders van stad en universiteit van rond 1646, de twee lezende putti en Pallas (in kwabstijl), de godin van de Wijsheid, versieren het cartouche. De namen van de voornaamste gebouwen worden op de prent vermeld. Linksboven zien we de leeuw van het wapen van Holland, rechtsboven de sleutel van het wapen van Leiden. De stoffering van de prent is fraai en vertoont de kleding uit de tijd. De architectuur is vrij nauwkeurig weergegeven, op een aantal details na zoals de bekroning van de zuidelijke kruisbeuk van de Hooglandse kerk, die als een soort uivormige toppen zijn weergegeven. Het meest rechtse (vierde) blad is belangrijk, omdat het ons de situatie aan de oostzijde van de stad (tussen Nieuwe en Oude Rijn) laat zien na

2 – EEN VAN DE MOOISTE AANGEZICHTEN VAN LEIDEN OOIT GEMAAKT

1644 en vóór de laatste uitbreiding van 1659. Ook krijgt men een goede indruk van de oude Hogewoerdsport ter hoogte van de Kraaierstraat.

Claude Rivet (1603 -1647), zoon van de bekende theoloog André Rivet, werd op 1 oktober 1620 ingeschreven als student aan de universiteit te Leiden. Hij was als "edelman ordinarius" in dienst van Prins Frederik Hendrik en als ingenieur van "Zijne Majesteit van Frankrijk". Er is bekend dat aan Claude Rivet 150 gulden is betaald op 23 April 1640, "voor de presentatie van afteyckeninge van dese stadt Leyden by syne E[delheyt] mette penne gedaen aen dese Stadt geleverd".

“*Mappe-Monde geo-hydrographique.*” Zeldzame, grote, decoratieve wereldkaart in twee halfronden, gegraveerd door Sigmund Gabriel Hipschmann en uitgegeven door **Johann Hoffmann** in **1675**. Hipschmann kopieerde een kleinere vergelijkbare wereldkaart van een andere uitgever namens Hubert Jaillot die een jaar eerder op de markt was verschenen. Jaillot op zijn beurt baseerde zijn kaart weer op die van de cartograaf Nicolas Sanson uit 1651. Later met de hand gekleurd. Afm.: ca. 52,6 x 87 cm.

In de hoeken van de kaart zien we allegorische figuren die de vier continenten voorstellen: een Indiaanse vrouw met een papegaai en een alligator voor het Amerikaanse continent, een vrouw met de zon in haar handen en een olifant voor Azië, een donkere vrouw met een palmboom en twee leeuwen voor Afrika, en een geharnaste vrouw te midden van wapens voor het immer oorlogvoerende Europa. Tussen de hemisferen aan de bovenkant twee rijk geornamenteerde cartouches met putti op dolfinnen, ze houden slingers en bloemen vast. Onderaan een cartouche dat geflankeerd wordt door tweestaartige meermin mannen.

Dit wereldbeeld stamt uit een tijd dat Australië en Nieuw-Zeeland nog niet goed in kaart gebracht zijn. De kustlijn van Nieuw Holland is nog niet volledig en verder naar het zuiden zien we de kustlijn van een immens “*Terre Australe et Inconnue*”.

3 – WERELDKAART IN EEN TIJD VAN ONTDEKKINGSREIZEN

"Lugdunum Batavorum 1675." De befaamde zgn. 'Kleine Hagen'. Gravure gedrukt van meerdere koperplaten. "Afgemeten en Afgeteykent door **Johan Douw De Jonge**" en gegraveerd door **Christian Hagen**. Later met de hand gekleurd. Afm. (prent) ca. 84 x 94 cm, lijst 108 x 116 cm.

Grote plattegrond met panorama van de stad Leiden gezien vanuit het zuiden. Met afbeeldingen van de belangrijkste kerken, poorten en gebouwen. Bovenaan de door festoenen verbonden wapens van de stad en van de vier regerende burgemeesters. Op de kaart zijn de cartouches met allegorische figuren afgebeeld en verwijzen de nummers naar namen van straten en gebouwen.

Landmeter van Rijnland Johan Douw (1615-1682) heeft ruim 1,5 jaar nodig voor de ontwerptekening klaar is. Dit resulteert in een enorme plattegrond met daaromheen de belangrijkste gebouwen. Omdat men zeer content was met het resultaat, verscheen een aantal jaren later de hier beschreven verkleinde versie van de kaart die bovendien werd uitgebreid met afbeeldingen van de stadspoorten.

4 – WANDKAART VAN LEIDEN

“**Rotterdam**”, kopergravure uit de zeldzame stedenatlas van **Frederick de Wit** “*Perfekte Aftekeningen der steden van de XVII Nederland-sche provincien in plattegronden*”, uitgegeven te Amsterdam in **1698**. In de tijd met de hand gekleurd. Afm. prent ca. 42 x 54 cm.

In 1648 was met de Vrede van Munster de Tachtigjarige Oorlog beëindigd. De Republiek der Verenigde Nederlanden was een van de machtigste staten van Europa, welvaarend, met een vloot die de zeeën beheerste. Toonaangevend was Amsterdam, het centrum van de wereldhandel. In het zuidelijk deel van de Republiek, aan de mond van Rijn en Maas, had Rotterdam zich ontwikkeld tot de tweede handels- en havenstad van de Nederlanden. In zekere zin zijn Amsterdam en Rotterdam als elkaars concurrenten te beschouwen, maar aan de andere kant had Rotterdam een heel eigen plaats in de economie van de Republiek, die eerder een aanvulling op de Amsterdamse handel en scheepvaart was. Zo waren voor Rotterdam vooral de relaties met Frankrijk en Engeland van belang. Met de economische betekenis was ook het economische gewicht van Rotterdam in de verhouding tot andere Hollandse steden toegenomen. Vanzelfsprekend was dit uitermate bevorderlijk voor het zelfbewustzijn van de bestuurders van de stad en de kringen waaruit deze voortkwamen; veranderingen in het stadsbeeld getuigen hier van.

5 – ROTTERDAM OP HET HOOGTEPUNT VAN HAAR BLOEI

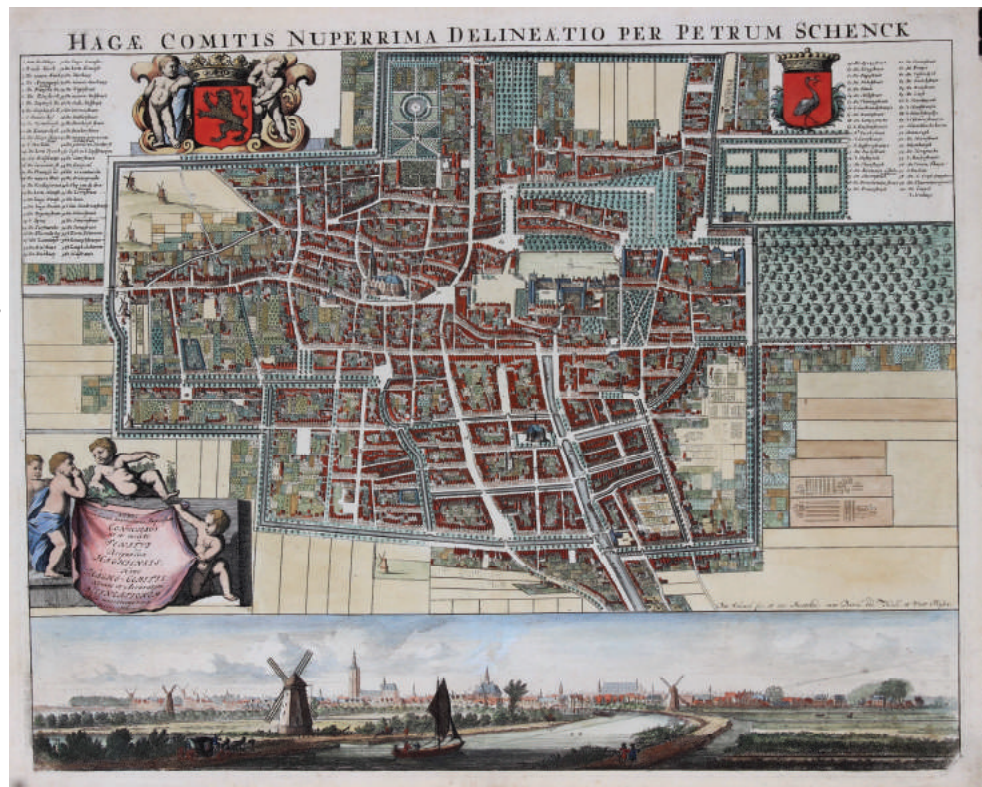
"Hagae Comitatus Nuperrima Delineatio", kopergravure vervaardigd door **Pieter Schenk rond 1695**. Later met de hand gekleurd. Afm. ca. 38 x 48 cm.

Zeer fraai uitgevoerd gezicht op de stad 's-Gravenhage. Het grachtenstelsel is voltooid, maar de groei van de stad in westelijke richting verliep traag, de geplande straten bij het eind van de Prinsegracht zijn nauwelijks gerealiseerd. Het bleven open ruimten die pas in de 19^e eeuw werden opgevuld.

Aristocraten en patriciërs die Den Haag als woonplaats kozen vanwege hun connecties met het hof of vanwege het sociale en culturele klimaat, toonden een uitgesproken voorliefde voor de andere kant van de stad. Terwijl bij de Prinsessegracht en het Korte Voorhout veel nieuwe en soms imposante woningen verrezen, bleef de bebouwing langs de Prinsegracht bij de Brouwersgracht steken.

In 1665 telde de stad inmiddels 25.000 inwoners en werd om de Prinsegracht enige body te geven van overheidswege een aantal gebouwen neergezet met een statige uitstraling: op de hoek met de markt werd het boterhuis uitgebreid, halverwege de Prinsegracht verrees een korenbeurs en tegenover de Brouwersgracht kwam het tuchthuis.

Onder de plattegrond zien we 's-Gravenhage vanaf het kanaal van Delft komende.

6 – DEN HAAG AAN HET EIND VAN DE 17E-EEUW

“Lacus Lemanni Locorumquae Circumiacentium Accuratissima Descriptio” Kopergravure van het Meer van Genève uitgegeven door **Willem Blaeu** te Amsterdam als deel van zijn *Novus Atlas*, 1641-42. In de tijd met de hand gekleurd. Afm.: 41,5 x 52 cm.

Deze prachtig gegraveerde kaart van de omgeving van het meer van Genève is gebaseerd op het werk van de Zwitserse theoloog Jacques Goulart (1580-1622).

Tallose minutieuze details, zoals landgoederen, wijngaarden, parken, versterkte steden en kleine dorpjes zijn weergegeven, evenals aantekeningen over de pogingen van de hertog van Savoye om de controle over Genève te krijgen.

Genève een belangrijke hanzestad, die in de Middeleeuwen handelaren uit Noord- en Zuid-Europa een marktplaats bood, was ook de stad waar een nieuwe golf van protestantisme ontstond die in de 16e-eeuw door Europa ging. De Fransman Johannes Calvijn (1509-1564) verspreidde vanaf 1641 zijn ideeën vanuit Genève en kreeg met zijn Calvinisme binnen enkele jaren voet aan de grond in Frankrijk, Duitsland en Nederland.

7 – HET MEER VAN GENÈVE

"Sumatrae et Insularum Locorumque Nonnullorum Circumiacentium Tabula Nova." Kopergravure uitgegeven door **Johannes Janssonius** te Amsterdam 1657 als onderdeel van zijn *Atlas Novus*. In de tijd met de hand gekleurd. Afm.: 49 x 58 cm.

Het noorden ligt links op het blad. Singapore is waarschijnlijk aangeduid met ten zuiden van *Ihor* (Johor Bahru) als *Senasur*. Daar de kaart in een zeeatlas was opgenomen, zijn er in de binnenlanden weinig details weergegeven, wel staan de kustlijnen, kustplaatsen en belangrijke kustkenmerken er op. Het is een van de vroegste gedetailleerde weergaves van Sumatra en bleef tot ver in de achttiende eeuw de belangrijkste kaart van de regio.

Een zeilschip en twee cartouches verfraaien de kaart: een titelcartouche met drie allegorische figuren en een mijlen-schaal met twee landmeetkundige putti.

Vroeger werd Sumatra aangezien voor het eiland Sri Lanka of Taprobana. De naam Taprobana kwam vanaf de vijftiende eeuw voor op kaarten van Sumatra, na een misverstand van de Italiaanse reiziger Nicolo de Conti. De Conti verwierp het idee dat Sri Lanka Taprobana was en bestempelde daarmee Sumatra als het mythische eiland beschreven door cartografen als Eratosthenes, Strabo, Plinius, Claudius Ptolemeus en Cosmas.

8 – PASKAART VAN SUMATRA

“Classis Navium qua hinc discessit comes Mauritius Praefectus” Ets vervaardigd door **Salomon Savery** naar het ontwerp van **Frans Post** uit 1645. Uit het boek van Caspar Barlaeus *“Rerum per octennium in Brasilia ...”* met daarin voorstellingen van de tocht naar en het verblijf in Brazilië van graaf Johan Maurits van Nassau in de jaren 1636-1644, uitgegeven door **Joan Blaeu** in **1647**. Afm. 36 x 50,5 cm.

We zien het vertrek van de vloot van Johan Maurits van Nassau vanuit Den Helder naar Brazilië op 25 oktober 1636, aan boord waren ca 3.000 man.

De West-Indische Compagnie wilde vooral het aanplanten van winstgevende suikerriet uitbreiden, maar gouverneur Johan Maurits was een modern bestuurder. Hij stichtte Mauritsstad, voerde een parlement in, bouwde een paleis en had aandacht voor flora, fauna en cultuur. *Mauricio de Nassau* werd geërd om zijn humane bestuur, tot op de dag van vandaag.

Helemaal schone handen had Johan Maurits niet. Er werd flink verdiend op zowel de slavenhandel als op de suiker. In Nederlands-Brazilië stonden 140 suikerplantages, waar zwarte slaven moesten werken tot ze er bij neervielen. Van het verdiende fortuin liet Johan Maurits in Den Haag het Mauritshuis bouwen, zijn Suikerpaleis.

9 – JOHAN MAURITS VAN NASSAU OP WEG NAAR NEDERLANDS-BRAZILIË

De zgn. **Benningh kanonnen**, ets vervaardigd in **1671** door **Abraham Blotelingh** naar een tekening van **Adriaen van de Velde**. Afm. (plaatrand) 59 x 74,5 cm.

Twee kanonnen vervaardigd door de gieterij Albert Benningh te Lübeck en Hamburg en geschonken aan de Staten-Generaal in 1669 als dank voor de prompte betalingen van het door hem geleverd geschut. Beide kanonnen zijn rijk versierd met allegorische voorstellingen betrekking hebbend op de strijd van de Republiek ter zee. Op de kanonnen de wapens en namen van de afgevaardigden belast met de krijgsuitrusting. Bovenaan een grote allegorische wapentrofee met de Hollandse Leeuw geflankeerd door Minerva, Hercules en Neptunus.

Napoleon bezocht de Delft in 1811. "Tiens", moet hij gedacht hebben bij het zien van de bronzen gevaartes, "wat een fraai gietwerk". Napoleon liet de Benningh-kanonnen als oorlogsbuit overbrengen naar het Parijs. Na de slag bij Leipzig vielen de kanonnen in handen van de Pruisen en de Oostenrijkers, die ze vanaf 1814 tentoonstelden in respectievelijk Berlijn en Wenen. Bij hun verovering van Berlijn in 1945 moeten ook de Russen getroffen zijn geweest door het bronzen kanon, want de vuurmond verdween naar de Sovjet-Unie.

10 – DE BENNINGH KANONNEN, DE MOOIST KANONNEN TER WERELD

**Winterlandschap, 17e-
eeuwse ets naar het ont-
werp van Esaias van de
Velde (1591 - 1630). Afm.
10,8 x17,2 cm.**

Winterse voorstellingen met een dik pak sneeuw en bevroren vaarten en rivieren vol ijsplezier waren altijd al geliefd. De oude meesters schilderden ze graag en hun populariteit weerspiegelt zich in de grote aantallen prenten die naar hun schilderijen en ontwerpen zijn gemaakt. In de 17e eeuw gebeurde dat vaak in opdracht van de kunstenaar zelf.

Van de Velde behoorde tot de groep Haarlemse kunstenaars die de Hollandse landschapsschilderkunst baanbrekend vernieuwde. Vanuit de directe observatie van de natuur probeert hij zonder idealisering van de vorm of thema's de alledaagse werkelijkheid weer te geven.

“Receptie van H.K.M. de Princ. Van Orangie als koningin van gr. Britange.” Ets vervaardigd door Romeijn de Hooghe, uitgegeven in 1689 door Gerard van Keulen. Afm. 48 x 56 cm.

We zien hier een stukje *Glorious Revolution*, de machtsovername door de Nederlandse stadhouder Willem III van Oranje-Nassau en zijn echtgenote Maria Stuart als koning en koningin van Engeland, Schotland en Ierland in 1688–1689.

Gedurende zijn drie jaar durende regeerperiode, raakte koning Jacobus II van Engeland (tevens neef en schoonvader van Willem) verwickeld in de politieke gevechten tussen het katholicisme en het protestantisme. Als katholiek was hij vervreemd van de beide belangrijkste partijen in Engeland.

Willem vertrok met een leger van 21000 soldaten vanuit Hellevoetsluis naar Engeland op 11 november 1688. De armada van Willem was met 53 oorlogsschepen en een kleine 400 transportschepen, ruim drie keer groter dan de Spaanse Armada een eeuw eerder. De snelheid waarmee de hele operatie werd opgezet maakte diepe indruk. Willem ging bij Torquay in Devon aan land en spoedig werd duidelijk dat zijn leger sterker was dan dat van Jacobus. Hij vluchtte naar Frankrijk en de Engelse Lords vroegen Willem de orde te herstellen.

We zien hier de ontvangst van Maria Stuart als koningin van Engeland in Margate, 22 februari 1689.

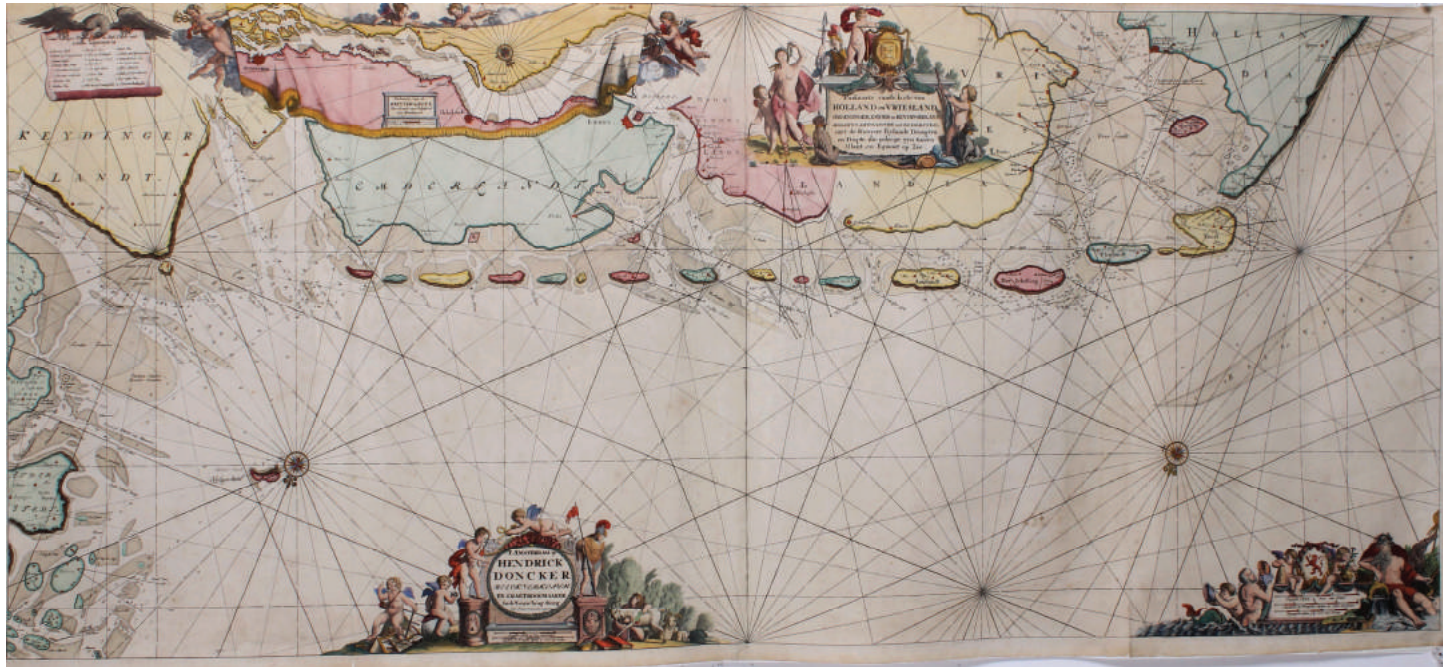

12 – MOMENTOPNAME UIT DE GLORIOUS REVOLUTION

“Paskaerte van het inkoomen van de Maes, Tot aen ‘t Eylandt Roosenburgh als mede ‘t Inkoomen van ‘t Goeresche gat, tot aen Oude Hoornsluys, met hunne Droogte en Diepte.” en “Pascaert Van ‘t Eylandt Roosenburg door de Oude en Nieuwe Maes tot aen Dordrecht en van daer door de Kill tot aen Oudehoornsluys” Kopergravure uitgegeven in 1681 door **Johannes van Keulen** “Boeck verkooper en graedboog macker”, als deel van *“De Grootte Nieuwe Vermeerderde Zee-Atlas ofte Water-Werelt”*. Later met de hand gekleurd. Afm. (prent) 49 x 108 cm. Fraaie zeekaart bestaande uit twee gemonteerde bladen. De kaart toont de Maasmonding en het huidige gebied van de Rotterdamse haven, het Haringvliet, het Hollands Diep, en uiterst rechts de Biesbosch. Op de kaart onder meer de steden Dordrecht, Rotterdam, Schiedam, Vlaardingen, Brielle en Hellevoetsluis. Linksboven zien we Neptunus de god van de zee met zijn gevolg. Het cartouche linksonder is versierd met zeemonsters, rechtsonder putti met Jakobstaf en andere navigatie-instrumenten. Onder de cartouches met schaalstokken hangen guirlandes van fruit om de welvaart van het gebied te demonstreren.

13 – DE MONDING VAN DE MAAS

“Paskaarte vande kuste van Holland en Vriesland, Groeninger, Emden en Keydingerland, Holstyn, Ditmarsche en't Eydersted; met de Riviere Eylande Droogten en Diepte, die geleege zyn tussen Olant, en Egmont op Zee.” Kopergravure op twee bladen uitgegeven in 1689 “t Amsterdam by Hendrick Doncker Boeckverkoper en Graetboogmaaker inde Nieuwbrug Steeg Int Stuurmans Gereetschap”, als deel van “De Nieuwe Grootte Vermeerderde Zee-Atlas Ofte Waterwerelt, Vertoonende alle de Zee-kusten des Aerdtrycks, Seer dienstigh voor Schippers, Stuur-lieden en Liefhebbers der groote Zee-vaert”. Later met de hand gekleurd. Afm. ca. 51 x 118 cm.

De putti rondom het cartouche met uitgevers impressum, hebben een jakobsstaf, globe, kompas, kaartboeken, inktpot, touwen en passer waarmee geduid wordt op het maritieme cartografische bedrijf van Hendrick Doncker. (Evenals de geit met z'n doorzettingsvermogen en de ram met daadkracht en autoriteit.)

14 – PASKAART VAN DE NOORDZEE EN WADDEN

“Imperium Japonicum...” [“Het keizerrijk Japan, hieronder op een Japanse kaart met zesen zestig regio’s, beschreven door Adriaan Reland.”] Kopergravure vervaardigd door Balthasar Ruyter, uitgegeven na 1720 te Amsterdam door **Reinier en Josua Ottens**. Later met de hand gekleurd. Afm. 49 x 60 cm.

Adriaan Reland (1676-1718) was professor aan de Universiteit Utrecht. Hij bewerkte een kaart van Japan die hij verworven had van een bewindvoerder van de VOC. In de tekst onderaan de kaart schrijft Reland dat Japanse houtsenede kaarten minder nauwkeurig zijn: “zij tekenen de contouren van de kustlijnen met een grove pen, omdat zij niet beschikken over Europese gereedschappen”.

De kaart van Japan van Reland is bijzonder omdat het de eerste gedrukte kaart is die gebruik maakt van kanji [Japans schrift].

De inzetkaart rechtsonder toont (de baai van) Nagasaki, “met het eiland waar de Hollanders zetelen”. Het eiland Deshima werd in 1641 de factorij voor de VOC en vormde tot het einde van de jaren 1850 het enige contact van Japan met Europa. Bij de inzetkaart een twintigtal wapens van Japanse adellijke families met daarboven het wapen van de keizer.

15 – HET KEIZERRIJK JAPAN, EERSTE EUROPESE KAART MET JAPANS SCHRIFT

"Afbeeldinge van 't zeer vermaarde Eiland Geks-Kop gelegen in de Actie-zé, ... werdende bewoond door een verzameling van alderhande Volkeren. Die men deze generalen Naam (Actionisten) geeft."

Kopergravure vervaardigd voor "Het Grootte Tafelreel der Dwaasheid", "Vertoonende de opkomst, voortgang en ondergang, der Actie, Bubbels en Windnetotie in Frankrijk, Engeland en de Nederlanden gepleegd in de Jare 1720." "Door verscheidene uitgegeven, tot beschimping dezer verfoeilijke en bedrieglijke handel, waar door in dit jaar verscheidene families en personen van Hoge en Lage Stand zijn geruïneerd. Gedrukt tot waarschouwinge voor de nakomelingen..." Later met de hand gekleurd. Afm. 29 x 23 cm.

Een levendige aandelenhandel in 1720 in Amsterdam bleek een windhandel. Beleggers traptten op grote schaal in de loze beloftes die hen werden voorgeschoteld. Uiteindelijk leidde dit tot een grote rel.

Deze fictieve satirische kaart van het eiland Geks-Kop geeft weer wat we driehonderd jaar later nog steeds kennen: eilanden van *Droefstyt*, *Armoed* en *Wanhoop*. Het land heeft de vorm van een nar met ezelsoren. De dorpen *Gekkendam*, *Blindvoort*, *Windeburg*, *Leugenburg*, *Bederfwyk*, *Bulderendam* en *Malvoort* liggen rondom de stad *Quinquampoix* (genoemd naar het café in de Kalverstraat waar de handelaren samen kwamen). De rivieren de Maas, Seine en Theems duiden op de landen waar de windhandel van 1720 zich afspeelde: Nederland, Frankrijk en Engeland.

Op de voorstelling links van de kaart zien we *Quincampoix*. Er heeft zich een woedende menigte verzameld. Ruiten en voordeur zijn reeds gesneuveld. Rechts van de kaart vlucht een achternagezeten oplichter (een "Invoner van 't eiland Geks-Kop") in een zeilwagen. Ter verdere lering en vermaak zien we de nachtuil ("Ik bemin de duisternis") en de kat ("By nacht zoek ik mijn fortuyn") en twee vignettes met berooide speculanten met lege schatkist ("O jammer en elend hoe kom ik hier te pas") en bedelend aan de deur ("Ik heb mijn geld voor wind gegeven, maer van wind kan ik niet leven"). Het gedicht onder de voorstelling rijft het er bij de lezer nog eens fijntjes in, dat speculeren tot weinig goeds leidt.

16 – HET EILAND GEKS-KOP

“Amsterdam”, gravure gedrukt van twee koperplaten, uitgegeven te Augsburg ca. 1730 door **Georg Balthasar Probst** naar het ontwerp van **Friedrich Bernhard Werner** (1690-1776), later met de hand gekleurd. Afm. ca. 34 x 96,5 cm.

We zien Amsterdam vanaf het IJ, de legenda in het Duits, Nederlands en Latijn appeleerde aan een internationaal publiek. Van links naar rechts de lijnbanen, het Oost-Indisch Zeemagazijn (ingestort in 1854), Oosterkerk, Muiderpoort, 's Lands Zeemagazijn (thans Scheepvaartmuseum), Weesperpoort (gesloopt in 1855), Portugese synagoge, Utrechtsepoort (gesloopt 1857/58), Montelbaanstoren, Zuiderkerk, Munttoren, Schreierstoren, Prinsenhof, Oude Lutherse Kerk, Oude Kerk, Nieuwezijds Kapel, Engelse Hervormde Kerk, St. Olofskapel, de Beurs, Stadhuis (tegenwoordig Koninklijk Paleis), Nieuwe Kerk, Jan Roodenpoortstoren (gesloopt in 1829), Ronde Lutherse Kerk, Haringpakkerstoren (gesloopt in 1829), Westerkerk, Noorderkerk, Haarlemmerpoort (vervangen in 1837), in het IJ voor de stad de Oude Stadsherberg (afgebroken in 1755) en de Nieuwe Stadsherberg (afgebroken in 1876).

Aan het einde van de zeventiende eeuw verloor de Republiek haar rol als economische supermogendheid langzamerhand aan Engeland. De koopvaardij liep in de 18de eeuw terug en de werkloosheid nam sterk toe. In die tijd werden maar weinig stadsgezichten gemaakt. Het waren de buitenlandse uitgeverijen die toen de stad (en provincie) vastlegden.

17 – AMSTERDAM GEZIEN VANAF HET IJ

Tekening met pen en waterverf vervaardigd **eind 18e-eeuw** door een **volger van Jan de Beijer**. Afm. 25 x 37,5 cm.

We zien de Binnen-Amstel met op de voorgrond het 's-Gravelandse Veer in westelijke richting naar het (tegenwoordige) Muntplein met de Munttoren. Over het water de Halvemaansbrug. Rechts van de Munttoren de Engelse Huizen en de achterkant van de Nieuwe Doelenstraat.

Vanaf deze plek voeren beurtschepen naar 's-Graveland in het Gooi waar een aantal Amsterdamse goeude families hun buitenverblijf had. Vervoer per schip werd verkozen boven vervoer per rijtuig, omdat de weg bijna nergens verhard was.

Aan het einde van de Halvemaansbrug links (buiten beeld), ligt tegenwoordig theater de Kleine Komedie en voert de Halvemaansteeg naar het Rembrandtplein. Hoewel de houten ophaalbrug in 1863 werd vervangen, is dit nog steeds een pittoresk stukje Amsterdam.

Bij het Amsterdamse Stadsarchief liggen een tekening van Jan de Beijer en een gravure van Simon Fokke (naar een net iets andere tekening van Jan de Beijer) die, hoewel met name de stoffering anders is, voor onze tekening als voorbeeld moeten hebben gediend.

"Dijkbreuke bij Warder 15 Nov. 1775".

Tekening met pen en gewassen inkt vervaardigd door **Noach van der Meer jr.** (1741-1822). Afm. (blad) 17,5 x 28,5 cm. En *"Gezicht uit Oosthuizen, op de Dykbreuken by Warder, in de overstroming, den 15den Novemb. 1775."* Kopergravure (proefdruk) vervaardigd door **Noach van der Meer jr.** Afm. (plaatafdruk) 21,3 x 30,5 cm.

De middeleeuwse ontginning van Laag Holland ging gepaard met het inklinken van de veengronden. Deze bodemdaling had grote gevolgen voor de bewoners. De Zuiderzee kreeg steeds meer greep op het land. De monniken van de Abdij van Egmond namen het voortouw bij de bouw van betere dijken. De zgn. Slingerdijk omvatte vrijwel de gehele polder en beschermde de zeven hoofddorpen tegen het water. Dit wilde echter niet zeggen dat men ook altijd veilig was achter de zeedijk. Vele eeuwen zou de zee zo nu en dan door de dijk heen breken. De stormvloed van 1775 veroorzaakte zes doorbraken langs de dijk tussen Edam en Warder (waaronder de nog bestaande Grote Braak en de Kleine Braak).

De voorstelling toont de situatie na de dijkbreuken van 15 november 1775 bij het dorp Warder gezien vanaf Oosthuizen. Mensen brengen te voet of met een schuit, zichzelf, vee en huisraad in veiligheid. Aan het einde van het overstroomde land is de doorgebroken dijk te zien. Na het vervaardigen van de tekening zette de kunstenaar met kleine wijzigingen de voorstelling ook op een koperplaat en werden de afdrukken daarvan gebruikt voor de

19 – HOLLANDSE STRIJD TEGEN HET WATER

Bespiegeling over Neêrlandsch waternood, tusschen den 14den. en 15den. nov: MDCCLXXV".

“De Stad Zutphen van den zogenaamden canonsdijk te zien. 1807.” Tekening met pen en aquarelverf van de hand van **Hendrik Spies**. Rechtsonder gesigneerd *“Spies Fecit”* Afm. 23,5 x 19,5 cm. (Afbeelding: 20,3 x 16,7 cm.)

Zutphen was in de 17e- en 18e-eeuw een welvarende marktplaats, een levendig centrum voor de wijde landbouw omgeving en hoofdstad van het voormalige graafschap van het Kwartier van Zutphen. Deze frontierstad van de Republiek was extra versterkt door een ring van bolwerken en wallen, nog te zien op de tekening. Vanaf 1855 werden de inmiddels knellende vestingwallen aan de IJsselzijde gesloopt en de vesting opgeheven.

Het aangezicht van de stad en de IJssel is in de loop der eeuwen sterk veranderd, maar het indrukwekkende torensilhouet van Zutphen bleef een constante factor: *Zutphania Turrita* [Zutphen torenstad]. Op de tekening zien we de vlnr. de toren van het Pesthuys, de Nieuwstadskerk, de Broederenkerk, de Wijnhuistoren en de Walburgiskerk.

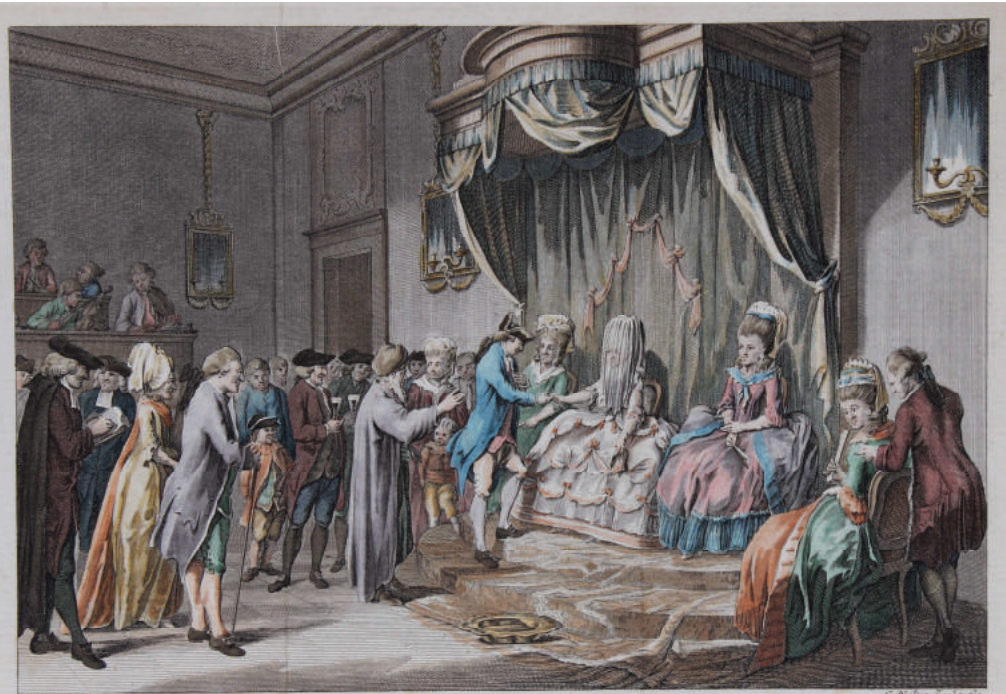
Hendrik Spies (1775-1841) was een tekenleraar die enige faam verwierf met sepia tekeningen en aquarellen van Zutphen.

EN HET JOODSCHE PURIM-FEEST.

HUWELYKS * PLEGTIGHEID VAN DE PORTUGEESCHE JOODEN.

A.) "Vertooning der Boeken van Mozes, op den Verzoendag in de Portugeesche Joodse Kerk, te Amsterdam."; B.) "Gemaskerd bal, by gelegenheid van het Joodsche Purim-feest." en C.) "Huwelyks-Plegtigheid van de Portugeesche Jooden". Etsen vervaardigd door Caspar Philips Jacobsz. en Abraham Pietersz. Hulk, verschenen in "Oude en tegenwoordige staat en geschiedenis van alle godsdiensten" van de hand van William Hurd uitgegeven te Amsterdam 1781-1791. Later met de hand gekleurd. Afm. elk ca. 22,2 × 16,6 cm.

- A.) "View of the Lake Pao-Yng where it is separated from the Grand Canal by the Embankment of Earth"
- B.) "View of the Tower of the Thundering Winds on the borders of Lake See-Hoo taken from the Vale of Tombs"
- C.) "The Approach of the Emperor of China to his Tent in Tartary, to receive the British Ambassador"
- D.) "View of the Suburbs of a Chinese City"
- E.) "View of the Great Wall of China"
- F.) "A View near the City of Lin-Tsin on the Banks of the Grand Canal"
- G.) "View of a Pai-Loo, improperly called a Triumphal Arch, and of a Chinese Fortress"
- H.) "Chinese Barges of the Embassy preparing to pass under a bridge"

Kopergravures naar het ontwerp van **William Alexander** (1767-1816) uit het "Authentic account of an embassy from the King of Great Britain to the Emperor of China; including cursory observations made, and information obtained, in travelling through that ancient empire" van de hand van **Sir George Leonard Staunton** uitgegeven te Londen **12 april 1796**. Later met de hand gekleurd. Afm. (voorstellingen): elk ca. 30 x 45 cm.

Graaf George Macartney (1737-1806), kwam in 1792 als eerste Britse gezant naar China. De doel van de reis bestond uit het openen van nieuwe havens voor Britse handel in China, het opzetten van een permanente ambassade in Beijing en de versoepeling van handelsbeperkingen voor Britse handelaren in Kanton. De delegatie van Macartney had een ontmoeting met keizer Qianlong, die alle Britse verzoeken afwees. Hoewel de missie dus officieel geen succes was, waren de uitgebreide culturele, politieke en geografische observaties, een openbaring voor Europa.

De reis werd opgetekend door Macartney's secretaris Sir George Leonard Staunton. De daarbij gemaakte gravures toonden China zoals nog vrijwel geen enkele Europeaan had gezien en maken aanschouwelijk hoe ver de Chinese beschaving was en tijde van de Qing dynastie op technisch, artistiek en organisatorisch vlak.

22 – EERSTE BRITSE DIPLOMATIEKE MISSIE NAAR CHINA

LA VILLE DE SHANGHAI, VUE DE LA RIVIERE DE LA MER, EN 1783, D'APRES UN DESSIN DE M. DE LAURENT.

LES MARCHES DE LA COURONNE DE CHINE, EN 1783, D'APRES UN DESSIN DE M. DE LAURENT, PUBLIÉ PAR M. DE LAURENT.

LA VILLE DE SHANGHAI, VUE DE LA RIVIERE DE LA MER, EN 1783, D'APRES UN DESSIN DE M. DE LAURENT.

LA VILLE DE SHANGHAI, VUE DE LA RIVIERE DE LA MER, EN 1783, D'APRES UN DESSIN DE M. DE LAURENT.

LES MARCHES DE LA COURONNE DE CHINE, EN 1783, D'APRES UN DESSIN DE M. DE LAURENT, PUBLIÉ PAR M. DE LAURENT.

LA VILLE DE SHANGHAI, VUE DE LA RIVIERE DE LA MER, EN 1783, D'APRES UN DESSIN DE M. DE LAURENT.

“Nieu Amsterdam een Stedeken in Noord Amerikaes Nieu Holland, op het eiland Manhattan: namaels Nieu York genaemt, toen het geraekte in ‘t gebied der Engelschen 1667.” Lithografie van George Hayward rond 1860 gemaakt voor David Thomas Valentine’s “Manual of the Corporation of the City of New York”. Later met de hand gekleurd. Afm.: 16 x 25 cm.

Valentine (1801-1869) wordt beschouwd als de belangrijkste historicus van New York in die tijd. Tussen 1841 en 1870 publiceerde Valentine jaarlijks een statistisch en historisch naslagwerk met honderden kaarten, lithografieën en houtgravures van New York City, veelal van plekken die al waren gesloopt.

1667 betekende het einde van de Tweede Engels-Nederlandse oorlog, die werd afgesloten met de Vrede van Breda. In dat verdrag was de Republiek het eens met Groot-Brittannië over de status-quo van het Engelse bezit van Manhattan, waarbij de Nederlanders (voorlopig) geen aanspraak meer maakten op het eiland.

Tekening met pen en aquarel vervaardigd door **Nicolaas Lodewyk Penning**. Gesigneerd midden onder “*N.L. Penning ft 1811*”. Afm. 22,4 x 30,1 cm.

In de 18e-eeuw was in de Nederlandse Republiek een teruggang van de economische en artistieke bloei waar te nemen. Oude tradities werden weliswaar voortgezet, maar de inzet ontbrak om met eigen creativiteit nieuwe wegen in te slaan. In de 19e-eeuw ligt de nadruk vooral op enigszins romantisch getinte zee- en riviergezichten. De voorstelling met het beurtschip op woelige zee van Nicolaas Penning is daarvan een fraai voorbeeld.

“Nicolaas Lodewijk Penning werd rond 1764 geboren in Den Haag. Hij was een neef van Aert Schouman en leerde de teeken- en schilderkunst onder Dirk van der Aa en werd een goed schilder en teekenaar van landschappen, stallen met vee, zeegezichten enz. Men zag van zijn schilderwerk op tentoonstellingen, en liefhebbers bewaren zijn fraaije tekeningen met Oost-Indische inkt. Hij overleed in het laatst van 1818, nalatende een zoon, Pieter Aart Penning, in 1791 te ‘s Hage geboren, mede beoefenaar der kunst.” Aldus het Biografisch Woordenboek der Nederlanden.

Houtsnedes met originele kleuren uitgegeven te Nagasaki tussen 1820-1860. Afm. ca. 20 x 30 cm.

Van de jaren 1630 tot het midden van de negentiende eeuw was Japan voor buitenlanders vrijwel afgesloten. De Nederlanders waren vanaf 1641 de enige Westelingen die er mochten verblijven en handel drijven. Ze moesten zich wel aan strenge voorschriften houden, en mochten alleen op Dejima wonen, een kunstmatig eiland in de haven van Nagasaki.

Elk jaar kwamen een of twee schepen in Nagasaki aan om handelswaren af te leveren en op te halen, en om de bemanning van de handelsspost af te lossen. De aankomst van de schepen was een welkome afwisseling in het eentonige leven op Dejima.

De schepen zelf, met hun rijk versierde achterstevenen en kleurige vlaggen, waren een bezienswaardigheid voor de Japanners. Indrukwekkend waren de snelheid waarmee de zeilen op- en afgerold konden worden, en de zware kanonnen die de schepen in rookwolken hulden als een saluutschot werd afgevuurd.

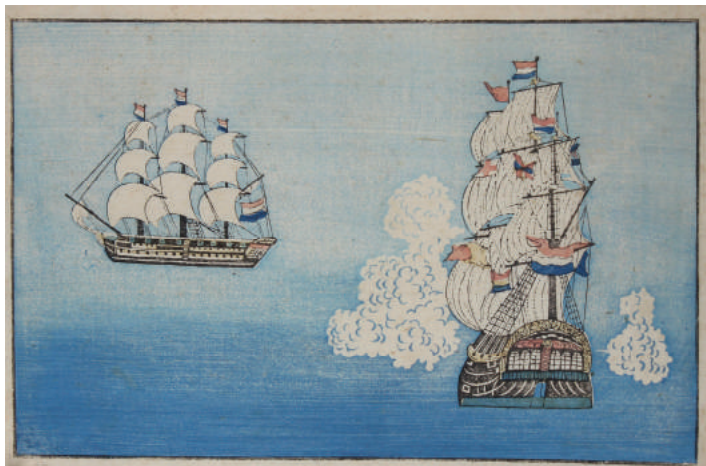
Om hun bijzondere relatie met de Japanse autoriteiten te onderhouden, moesten de Nederlanders eer bewijzen aan het hof van de shōgun in Edo (het tegenwoordige Tokyo). Om de vier jaar ondernamen ze een reis van een maand om hun loyaliteit te verklaren en geschenken te brengen.

De shōgun hield veel van paarden en exotische dieren als olifanten. In 1821 importeerden de Hollanders vanuit Mekka een kameel en een dromedaris, de eerste die ooit in Japan kwamen.

In 1804 voer een Russisch oorlogsschip de haven van Nagasaki binnen. Een delegatie onder leiding van Nicolai Rezanov, gezant van de Tsaar, probeerde ook handelsrechten te krijgen. De missie mislukte totaal. De Russen weigerden hun wapens in te leveren en de Japanse autoriteiten kruipend op handen en voeten te benaderen, zoals de Hollanders deden.

In 1858 hield het Nederlandse monopolie op. De Verenigde Staten, Groot-Brittannië, Frankrijk en Rusland kregen ook handelsrechten met Japan. De buitenlanders vestigden zich in Yokohama, dat zich snel ontwikkelde tot Japans belangrijkste haven. Ze hadden daar veel meer bewegingsvrijheid dan in Nagasaki.

Dit zijn een zgn. Nagasaki-prenten, houtsnedes betrekking hebbend op Nagasaki, die populair waren in de Edoperiode (1603-1868). Ze tonen vaak buitenlanders of hun vreemde voorwerpen, zoals schepen. De prenten voorzagen in een behoefte, Japanners waren nieuwsgierig naar de buitenlanders in hun land en werden vaak gekocht als souvenirs door Japanse reizigers tijdens hun verblijf in Nagasaki. Vanwege de kwetsbaarheid van het dunne papier waarop ze gedrukt waren, zijn ze tegenwoordig zeldzaam geworden.

Lithografie in kleur vervaardigd ca. 1850 door **A.K. de Koning**, uitgegeven door de firma **J.J. van Brederode** (waarvan het bedrijfspannd links op de prent staat, met op de gevel "Boek en Kunsthandel"). Afm. 34 x 47 cm.

We zien de Grote of St. Bavo Kerk vanaf de Grote Markt, naast de kerk staat nog het stenen standbeeld van Laurens Jansz. Coster dat in 1856 vervangen zou worden. Voor de kerk staat de Vishal een (tot aan de Tweede Wereldoorlog) overdekte vismarkt. Rechts van de kerk op de hoek met de lepelstraat, de Vleeshal waar tot aan de eerste helft van de 19e-eeuw slagers hun vlees verkochten, maar die van 1840 (tot 1885) diende als bergplaats van een in Haarlem gelegerd garnizoen. Daarnaast het vishuisje, woning voor de knecht van de vismarkt. Het gebouw helemaal rechts werd gebruikt door de rederijkers en is na 1876 vervangen door de herensociëteit. Tegenwoordig heet dit pand Verweyhal en zit er, evenals in het vishuisje en Vleeshal, Museum De Hallen.

26 – "DE GROOTE MARKT TE HAARLEM"

“De eerste Wedren nabij Scheveningen, den 3 Augustus 1846. Gezien van de Koninklyke Tribune”.

Lithografie vervaardigd door E. Spanier naar een tekening van H.P. Sartor. Later met de hand gekleurd. Afm. (afb.) 38 x 51 cm.

De jaren veertig van de 19e eeuw vormden een bloeiperiode voor de paardensport. De Sociëteit tot Aanmoediging der Verbetering van het Paardenras in Nederland, gesteund door de stad Den Haag, liet in de winter van 1845-1846 een 1600 meter lange en 30 meter brede baan aanleggen in de duinen van Scheveningen, “hetgeen werk voor menig huisvader opleverde”. De renbaan lag ingesloten tussen de tegenwoordige Gevers Deynootweg en de Badhuisweg. Op de prent zien we links in de achtergrond het Paviljoen van Wied en rechts het Stedelijk Badhuis. In 1854 werd de renbaan gesloten.

"Panorama d'Amsterdam", steendruk in kleur vervaardigd in 1856 door **R. de Vries jr.** naar een tekening van **Andries Scheerboom**, uitgegeven door de fa. **Buffa en Zonen**. Afm. 27 x 72 cm.

Rond 1850 lag Amsterdam erbij als in de zeventiende eeuw. De stad was niet groter dan wat wij nu de binnenstad noemen, met daarbij de Jordaan en de Eilanden. Langs de grachten woonde nog altijd de elite, hoezeer het water ook stonk. In de jodenbuurt en de Jordaan waren de woontoestanden onmenselijk. Rond 1860 begint Amsterdam, na ruim een eeuw bijna-doodsslaap, te herleven. De kunstenaar maakte dit panorama in die periode, vanaf de Oosterkerk kijkend naar het westen. Met de industrialisatie begon een nieuwe periode van expansie en steeds meer mensen trokken naar de hoofdstad om hun geluk te beproeven. De bevolking explodeerde van 180.000 in 1810 naar 520.000 in 1900.

We zien links de Plantage, het Oud-Entrepotdok en bedrijven aan de Hoogte Kadijk, waarboven zichtbaar zijn de Munttoren, de Mozes-en-Aäronkerk en de Zuiderkerk. In het midden de Wittenburgergracht in noordwestelijke richting naar de Kattenburgergracht met de Kattenburgerbrug en het Zeemanshuis. In het midden de Nieuwevaart, daarachter IJgracht, de latere Prins Hendrikkade. In de verte zijn het Paleis, de Westers-, Montelbaans- en Oudekerkstorens te zien. Geheel rechts het Marine Etablissement, met daarboven het Oosterdok, de Noorder- en Nieuwe Lutherse Kerk.

“De Jagthaven en het Hotel ‘Nieuwe Stads Herberg’ aan het IJ. Te Amsterdam 1871.” Lithografie in kleur vervaardigd door Tresling & Co., naar het ontwerp van **Willem Hendrik Eickelberg**, (1845-1920). Uitgegeven in 1871 door C.F. Stemler. Afm. 28,9 × 55,8 cm.

Het IJ gezien in oostelijke richting vanaf het Singel. Rechts de Haringpakkerij, de latere Prins Hendrikkade, waar schepen worden geladen en gelost. We zien de oude Jachthaven en de Nieuwe Stadsherberg met IJ-brug richting stad, kort voor de sloop. Op de achtergrond links de Volewijck, rechts het Oosterdok.

De Nieuwe Stadsherberg was in 1660 op palen gebouwd in het IJ en bedoeld om die gasten van buiten Amsterdam te huisvesten die het niet haalden om voor het sluiten van de bomen (die 's avonds en 's nachts de haventoeegang afsloten) de stad binnen te komen. Vanaf de Nieuwe Stadsherberg vertrokken in de 19e eeuw (schroef)stoomboten via Purmerend naar Hoorn, maar ook naar Kampen of Zwolle, of via Enkhuizen naar Harlingen, of nog verder naar Hamburg. De herberg werd gesloopt in 1876 om de aanleg van het Centraal Station mogelijk te maken.

29 – DE NIEUWE STADHERBERG

“Bekroning van de vaandels der compagnie Vrijwillige Jagers der Utrechtsche Hooge School.” Lithografie vervaardigd door **Reinier Crayvanger** in 1831 en gedrukt door Johannes Paulus Houtman. Later met de hand gekleurd. Afm. (voorstelling) 40 × 31,6 cm.

Op een oproep van Koning Willem I om de Belgische Opstand de kop in te drukken en de orde in het koninkrijk te herstellen, gaven grote groepen studenten hun studie tijdelijk op om te gaan vechten tegen “het muitziek rot der Belgen”, een vijand waarvan volgens hen weinig te vrezen viel. De aantallen waren zo groot dat er voor de studenten speciale eenheden werden opgericht waarin ze geconcentreerd werden rondom de stad waar zij studeerden. De 253 Utrechtse studenten kwamen terecht in een Utrechtse compagnie. In de vroege ochtend van 2 augustus 1831 trokken de Nederlanders de Noord-Brabantse grens over voor wat de Tiendaagse Veldtocht zou gaan heten.

Aan het hoofd van iedere studentencompagnie stond een reguliere officier die de eenheid moest leiden. Dit werd gedaan om te zorgen dat de ongeoefende soldaten nog enige gevechtswaarde hadden. Naar men zegt is het tot het werkelijk leveren van strijd niet gekomen, hoewel er in de veldtocht wel een student is gesneuveld.

We zien hier de Utrechtse Vrijwillige Jagers verzameld op de Stadhuisbrug na terugkeer op 21 september 1831. Op de gracht staan mensen te kijken en ook uit de ramen hangen toeschouwers. Aan de gevels wapperen vlaggen.

“Rade de Banda” lithografie vervaardigd door **Léon Jean-Baptiste Sabatier** naar het ontwerp van **Louis Le Breton**, gedrukt door Lemer cier, Bernard et Cie. te Parijs in **1846**. Later met de hand gekleurd. Afm. 20,6 x 40,7 cm.

De Nederlanders veroverden de Banda eilanden (deel van de Molukken) in de 17e-eeuw om de productie van nootmuskaat en foelie in handen te krijgen. Op dat moment bracht nootmuskaat in Europa zeer veel geld op. Het was een onderdeel van kwakzalversmiddelen tegen de pest, en een monopolie was zeer lucratief.

De plaatselijke bevolking, die van Melanesische afkomst was, werd in 1621 door de Nederlanders onder Jan Pieterszoon Coen uitgemoord en vervangen door slaven uit Madagaskar en Indiërs. Fort Belgica op Banda Neira, een van de forten die door de VOC werden gebouwd (rechts op de voorstelling), is het grootste Europese fort in Indonesië.

Stippelgravures vervaardigd door **Louis Charles Ruotte** naar het ontwerp van **Jean Louis Prévost**. Uitgegeven als deel van de "*Collection des fleurs et des fruits peints d'après nature*" te Parijs door Vilquin in **1805**. Gedrukt in kleur met toevoegingen van latere hand. Afm. (voorstelling): ca. 44 x 25 cm.

Botanische illustratoren wijdden zich in de 15de- en 16de-eeuw aan de geneeskrachtige eigenschappen van bloemen en planten en determineerden deze zo nauwkeurig mogelijk. Later brachten Europese ontdekkingsreizigers exemplaren mee uit exotische oorden, die vervolgens voor een publiek -ge fascineerd door nieuwe ontdekkingen- door kunstenaars zorgvuldig werden gereproduceerd. In de loop van de 18de- en 19de-eeuw maakte de wetenschappelijke illustratie plaats voor een weergave van de schoonheid van plant of bloem.

Deze gravures komen uit misschien wel het mooiste botanische werk ooit gemaakt, een werk van eminent belang. Samen met de gravures van tijdgenoot Jean-Pierre Redouté, zijn het de vroegste voorbeelden van stippel gegraveerde en in kleur gedrukte botanische illustraties. De "*Collection des fleurs et des fruits*" werd gepubliceerd in 12 cahiers met elk 4 gravures en werd vervaardigd als referentie werk voor ontwerpers van porselein en stoffen.

Heliogravure vervaardigd in 1905 door de Berlin Photographic Company naar het schilderij van Sir Lawrence Alma-Tadema uit 1904, later met de hand gekleurd. Afm. 48 x 74,8 cm.

Eind 1902 reisde Alma-Tadema naar Egypte (in die tijd onder Brits protectoraat) als gast van de ingenieur Sir John Aird om de inauguratie van de Aswan Dam bij te wonen, die Aird's bedrijf net had gebouwd.

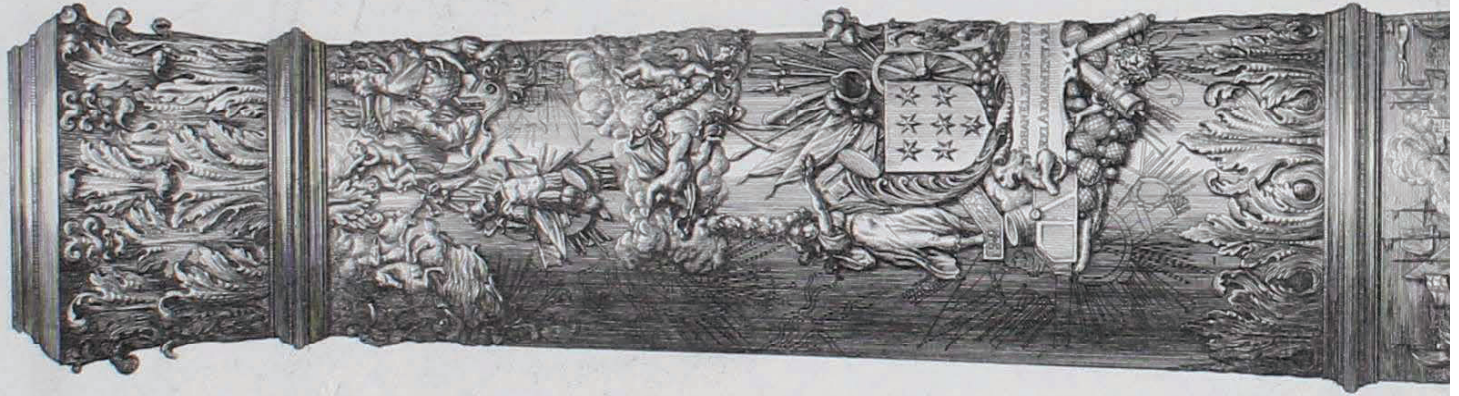
Aird wilde voor de gelegenheid een Egyptisch schilderij door Alma-Tadema laten maken. Het onderwerp werd Exodus II:6, duidend op een eerdere belangrijke gebeurtenis op de Nijl: *“En de dochter van Farao ging af, om zich te wassen in de rivier; en haar jonkvrouwen wandelden aan den kant der rivier; zo zag zij dat knechtje; en zij werd met barmhartigheid bewogen over hetzelfde.”*

Het werd een van Alma-Tadema's mooiste werken. We zien een koninklijke processie langs de Nijl. De entourage van de dochter van de Farao loopt langs blauwe en lavendel ridderspoor, liefdevol kijkt zij Mozes aan. Links een rood granieten beeld van een zittende farao, met op de sokkel in hiërogliefen *“Geliefd door Ra, de koning van Opper- en Neder Egypte.”*

Alma-Tadema werkte twee jaar lang aan het doek, totdat zijn vrouw opgemerkt schijnt te hebben dat het jongetje inmiddels twee jaar was en niet meer gedragen hoefde te worden.

33 – “THE FINDING OF MOSES”

Deze catalogus is mede mogelijk gemaakt door

Bank ten Cate & Cie
private banking sinds 1881